

8 TESER FÖR ETT BÄTTRE MOTTAGANDE AV NYANLÄNDA

TRELLEBORGS KOMMUN

Arbetsmarknadsförvaltningen

Trelleborgs kommun är Sveriges sydligaste kommun. En kommun med drygt 43 000 invånare, fantastisk kustremsa, grym potential och Sveriges andra största hamn. Under perioden 10 september till 31 december 2015 kom mer än 45 000 flyktingar till Sverige via Trelleborgs Hamn. Av dessa var cirka 10 % ensamkommande barn och unga. I samband med detta skapade Trelleborgs kommun historia genom att med ett effektivt och okonventionellt arbetssätt klara den största utmaningen Sveriges offentliga system varit igenom i modern tid.

Detta är vår bild, vår historia, vår syn på utmaningarna och vårt inspel för det vi tror på – ett effektivt, friskt och långsiktigt mottagande av nyanlända.

Detta är ingen politisk skrift, ej heller en skrift tänkt att polarisera och skapa motsättningar. Detta är en skrift från de tjänstepersoner som ledde arbetet under hösten. Vi klarade detta genom mod, engagemang, tydligt förhållningsätt och ett utmanande ledarskap. Vår erfarenhet och våra ställningstaganden för framtiden finns till del samlade i denna skrift. Här kommer våra 8 teser för ett bättre, effektivare och mer hållbart mottagande av nyanlända och ensamkommande barn och unga – en del av Sveriges framtid!

Cecilia Lejon
Förvaltningschef,
arbetsmarknadsförvaltningen

Ola Johnsson
Arbetsmarknadschef,
arbetsmarknadsförvaltningen

SÅ HÄR JOBBAR VI – VÅRT PERSPEKTIV

I Trelleborg har vi sedan 2010 arbetat för att få nyanlända och ensamkommande barn och unga att betraktas och hanteras som vilka kompetenta medborgare som helst. Vi har fokuserat på etablering istället för vård och vi har utgått från ett normaliseringsperspektiv.

För ensamkommande barn och unga har vi skapat strukturer och produktion som går ut på att så fort som möjligt göra ett ställningstagande hos den unge. Redan efter tre månader ska den unge veta vad den vill och få kännedom om vad det innebär för att detta mål ska uppnås. Vi har inga socialsekreterare med ett omhändertagande perspektiv. Istället har vi arbetsmarknadssekreterare som har kunskapen och vetskapen om vad som krävs för att komma ut i arbets- och samhällsliv.

Vi är i behov av ett aktivt agerande, både hos vår profession och hos den nya trelleborgaren. Och vi tror inte att långa kartläggningar eller utredningar är lösningen. Därför skattar vi den unge en gång om dagen utifrån fem ansvarsområden. På så vis kan vi och våra beslutsfattande politiker avgöra om den unge gör framsteg. Vi involverar näringslivet i ett tidigt skede och gör bakåtplaneringar för den nya trelleborgaren så att den vet när och hur den ska nå sitt mål.

Genom små förändringar i mindset, ordval och ingång i det svenska samhället kan vi nå långt med vår nyanlända kompetens. Det finns fler möjligheter än hinder, men som det ser ut nu så har samhället skapat fler hinder än möjligheter. Det måste vi ändra på.

#1

85/15

EN FUNGERANDE
PRINCIP

Som i så mycket annat finns ett huvudflöde även bland de nyanlända. 85 % kan förväntas klara sig på samma sätt som övriga medborgare. De 15 % som faller utanför huvudflödet ska få det stöd de behöver. För några av dessa kan det handla om sjukvård eller någon annan rehabiliterande insats, men med det långsiktiga målet att etablera sig på arbetsmarknaden.

Med en frisk syn innebär detta att samtliga nyanlända, även ensamkommande barn och unga, initialt ska förutsättas kunna och vilja bidra till sin egen och samhällets utveckling. De förväntas kunna ingå i och ta del av det som huvudflödet erbjuder i form av stöd i skolgång, etablering och nätverk. De ska inte hanteras, bedömas eller utredas av socialtjänsten. Krav är kärlek!

A close-up photograph of a hand holding a magnifying glass over a document. The magnifying glass is positioned over the text, which is overlaid on the image. The background is blurred, showing a person's face and hands.

#2

SYNSÄTT NORMALISERING

HÖGA FÖRVÄNTNINGAR LEDER TILL HÖGA RESULTAT.

Mottagandet av ensamkommande barn och unga går fel då systemet i grunden bygger på ett felaktigt synsätt. Ett felaktigt synsätt som leder till ett felaktigt förhållningssätt, ger negativa resultat som leder till förödande konsekvenser.

Systemet utgår ifrån socialtjänstlagen och det skydd som finns i svensk lagstiftning för barn som riskerar att fara illa på grund av eget beteende eller beteenden såsom våld och missbruk i nära relationer. Lagstiftningen är inte applicerbar på merparten av de ensamkommande barn och unga som kommer till Sverige.

Merparten av de ensamkommande som kommer till Sverige är i uppgiven ålder 15–17 år. De har en livserfarenhet och en styrka med sig när de kommer. De behöver mötas av en struktur som stödjer deras ansvarstagande, guidar dem rätt i Sverige och säkerställer att de får tillgång till nätverk som leder till etablering. Istället möts de av en socialekreterare och en vårdplan. Det är inte okej och inte rätt mindset. Systemet behöver agera annorlunda för att möta dessa unga. Nuvarande system gör dessa unga en björntjänst som i bästa fall leder till en försenad etablering och i sämsta fall till skapandet av en generation icke ansvarstagande unga män som inte ser sin egen roll i utvecklingen. Höga förväntningar leder till höga resultat!

#3

DET BEHÖVS ETT SAMLAT ANSVAR

Dagens mottagning av ensamkommande barn och unga bygger på ett delat ansvar mellan stat och kommun där staten ansvarar för asylsökningssprocessen och kommunen ansvarar för den enskilde unges placering. Det funkar tyvärr inte.

Vår erfarenhet efter hösten 2015 är att denna ansvarsfördelning inte fungerar och att det som primärt är statens ansvar tippas över till kommunen som i sin roll av "första linje" möter individer. Ett effektivt mottagande av barn och unga behöver ha en part som tar fullt ansvar hela vägen. Detsamma gäller vuxna.

Fördelningen utgår från att staten fullt ut ansvarar för mottagande och etablering av nyanlända flyktingar, men i verkligheten vältras kostnader, insatser och administration över på kommunerna.

En del av kostnaderna återbetalas till kommunerna men faktum kvarstår; att genom ett tudelat ansvar med system som inte är synkroniserade och olika styrningar hamnar individer i sylvassa organisatoriska skarvar. Friska, kompetenta individer åker rakt in i kommunernas försörjningsstödssystem där de bemöts, utreds och bedöms som individer med sociala problem. Det är så systemet är uppbyggt – och det är fel.

#4

**DET KRÄVS MOD
FÖR ATT FÖRÄNDRA
BEFINTLIGA STRUKTURER**

För ett effektivare och mer långsiktigt hållbart mottagande av ensamkommande barn och unga behöver den administrativa hanteringen lyftas ut ur socialtjänstlagen.

Gruppens behov och förutsättningar skiljer sig från individer inom traditionell socialtjänst. Egen lagstiftning med fokus på individens egna ansvar och förutsättningar i kombination med tydligt etableringsfokus behöver spegla lagstiftningen.

Hela mottagandet av ensamkommande barn och unga utgår från en numerär från tidigt 2000-tal där Sverige tog emot cirka 300 barn per år. Nu snackar vi 100 gånger fler men utan att överväga om systemet är tillämpligt även i denna situation. Låt oss lyfta ett exempel:

Ali Reza kommer till Sverige och blir placerad i ett HVB-hem. Detsamma händer Filip men på helt andra grunder. Filip är utåtagerande, testat droger och har begått några mindre brott. Ali Reza är studiemotiverad, har jobbat 5 år i fabrik och har ett tydligt mål med vad han vill bli.

Ser ni felen? Här kan vi snacka om äpplen och päron, men det är så här vi i dagens Sverige placerar kompetens från andra länder. Lägg därtill ett raster av statistik och jämförelsedata. Är det rimligt att Ali Reza och Filip ska mätas och kategoriseras på samma grunder då den ena kommer ny till Sverige och den andra har strulat till det rejält? Genom detta agerande visar Sverige hur vi ser på den nya kompetens som kommer till Sverige.

#5

ORD

SPELAR ROLL

SOM VI SA DET, BLEV DET!

Vi behöver se över den vokabulär vi använder när vi pratar om nyanlända och ensamkommande barn och unga. Att möta friska och motiverade människor med vårdplaner och socialstöd sänder signaler som kommer att påverka resultatet.

Att prata om språksvaga istället för dubbelspråkiga kommer att påverka resultatet.
Att prata om ursprungsland istället för kompetens/profession kommer att påverka resultatet. Ord gör skillnad. Vi behöver ett samhällssystem som stärks genom sitt ordval.

#6

FÖR- ENKLA

KRÅGLA INTE TILL DET.

I enlighet med förvaltningslagen ska offentlig administration skötas enkelt, snabbt och billigt. Så har vi inte byggt våra samhällssystem i denna fråga.

Vi förstår att myndighetsutövning behöver hanteras med försiktighet och respekt för enskilda individers integritet. Vi förstår vikten av system, regler och riktlinjer. Vi förstår vikten av att göra saker rätt. Samtidigt fick vi under hösten 2015 många gånger ställa oss frågan: Vad är viktigast – att göra saker rätt eller att göra rätt saker?

Vi har en tendens att göra saker svårare än vad de behöver vara. Samhället har byggt stundtals ofattbara hinderbanor inom och mellan oss när det gäller den administrativa hanteringen. Om vi ska vara lite självkritiska kanske det handlar om vårt eget existensberättigande eller om vår rädsla att göra fel? Oavsett vilket försvårar det arbetet – mycket!

Under hösten skedde all kommunikation gällande anvisning av individer mellan stat och kommun via fax. Ja, ni läste rätt. Det faxades tusentals handlingar. Faxen visade sig dock vara en bristvara 2015, och det kunde ta sju veckor att beställa en ny. Att idag inte kunna använda modern tillgänglig teknik för administration är bara ett av många exempel på hur vi försvårar vår administration. Genom ett genomgripande synsättsarbete, transparenta processer, administrativ kompetens och vilja att förändra är vår uppfattning att vi kan få loss mycket resurser från administrationen som med fördel kan läggas på det arbete som gör skillnad för individen – etableringsarbetet!

#7

SLUTA PRATA SYSSELSÄTTNING

– GÖR SAKER PÅ RIKTIGT.

Det handlar om fokus. Vad är det som gör att målare från Syrien ska sysselsättas, inte arbeta?

I dagens system sysselsätter staten målgruppen under asyltiden och därefter fortsätter sysselsättningen under etableringstiden. Efter etableringstiden har 30–35 % av målgruppen, trots fokus på sysselsättning, fått fäste på arbetsmarknaden eller kommit in på CSN-berättigade studier. 65–70 % går vidare för sysselsättning inom kommunerna.

På arbetsmarknadsförvaltningen i Trelleborg brukar vi säga att "man får vad man frågar efter" och att tjänstepersonernas förväntan på målgruppen kommer att spegla resultatet. Så vad skulle hända om vi slutade fråga efter sysselsättning och praktik i våra kontakter med arbetslivet? Vad skulle hända om vi slutade utgå ifrån att kvinnan från Syrien behöver sysselsättas? Vad skulle hända om vi la ner alla Sveriges kommuners syverkstäder och "packindustrier" där kvinnan från Syrien packar sytråd tillsammans med kvinnan från orten som är psykiskt sjuk och i behov av arbetsträning? Vad är det som gör att vi tror att detta är personer som behöver sysselsättas genom samhället?

De behöver stöd i att komma in på arbetsmarknaden – inte sysselsättning! Flertalet av de personer som kommunerna möter har inte ett färdigt CV när de passerat 3–4 år i statens regi, ej heller har deras yrkeskompetens validerats och än mindre har deras nätverk i näringslivet stärkts. De har däremot varit sysselsatta. De har sytt gardiner till kommuners förskolor, plockat skräp i kommunernas parker och fällt träd i våra skogar.

Frågan vi som samhälle behöver ställa oss är: För vem har vi gjort detta?
Är det för våra behov av struktur och kontroll eller för den enskilde?

#8

GÖR DET MÖJLIGA – INTE BARA DET NÖDVÄNDIGA

GÖR VI SOM VI ALLTID HAR GJORT FÅR VI
SAMMA RESULTAT SOM VI ALLTID HAR FÅTT!

Sverige står inför en gigantisk utmaning de kommande åren. Detta kräver något extraordinärt av oss alla – från tjänstepersoner till politiker och alla myndigheter däremellan. Situationen kräver ett omtag. Eller flera.

Än så länge har vi gjort det nödvändiga, men nu behöver vi göra det möjliga. Det handlar om normalisering och synsätt, men också om mod. Vi kan inte fortsätta förlita oss på gamla invanda mönster. Vi kan inte lita på att så som vi organiserade oss för tio år sedan är ett vinnande koncept även idag.

Det har hänt oerhört mycket på bara tio år. Men samtidigt som utvecklingen går framåt i den tekniska världen har utvecklingen av mottagandet av nyanlända nästan gått bakåt. Detta hänger ihop med mycket av det som vi tidigare har tagit upp; allt från synsätt till regelverk. Vi måste sluta upp att gå i gamla hjulspår och vara kreativa tillsammans med den kraft som kommer till Sverige.

Svaret på det möjliga är inte att sätta personer i sysselsättning genom arbetslag eller syateljéer eller låta ensamkommande barn och unga lyda under samma lagstiftning som struliga ungdomar. Vi måste anpassa arbetsmarknaden efter de kompetenser som kommer till Sverige istället för att snacka om vilka nationaliteter som kommer.

Sluta upp med konstgjord andning och gör det på riktigt istället. Visa att vi menar allvar!

Det var kort om våra 8 teser. Framtiden kommer bjuda på en mängd utmaningar, men minst lika många tillgångar. Därför är det viktigt att vi verkligen tar tillvara på den kompetens som nu kommer till Sverige. Vi ska inte krångla till det, vi ska inte särbehandla och vi ska inte överarbeta. Tar vi bara på oss våra normaliseringsglasögon så kommer vi skörda framgångar. Testa en av våra teser för att testa vad det ger. Och hör gärna av er om ni har några frågor.

www.trelleborg.se

*cecilia.lejon@trelleborg.se
Förvaltningschef
arbetsmarknadsförvaltningen
Trelleborgs kommun*

*ola.johnsson@trelleborg.se
Arbetsmarknadschef
arbetsmarknadsförvaltningen
Trelleborgs kommun*

TRELLEBORGS KOMMUN

Arbetsmarknadsförvaltningen